

22 208**Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België betreffende de gezamenlijke deelname aan de Europese synchrotronstralingsinstallatie****Nr. 1**

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 16 augustus 1991.

De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk op 16 september 1991.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 9 augustus 1991

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet¹, de Raad van State gehoord, heb ik de eer U hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 12 november 1990 te Brussel tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België betreffende de gezamenlijke deelname aan de Europese synchrotronstralingsinstallatie, alsook de wijze van uitvoering daarvan, met brieven (Trb. 1991, 5).²

Een toelichtende nota bij de Overeenkomst treft U eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt alleen voor Nederland gevraagd.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

¹ Art. 91, (1), add.art. XXI, (1)(a) G.W. en art. 61, (3), G.W. 1972.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

OVEREENKOMST TUSSEN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN EN HET KONINKRIJK BELGIË BETREFFENDE DE GEZAMENLIJKE DEELNAME AAN EEN EUROPESE SYNCHROTRONSTRALINGSINSTALLATIE, MET BRIEFWISSELING

Toelichtende nota

Algemeen

In Grenoble, Frankrijk, wordt een installatie gebouwd voor wetenschappelijk onderzoek met behulp van synchrotronstraling, de «European Synchrotron Radiation Facility» kortweg ESRF genaamd. Daartoe is door een aantal landen, te weten Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, Italië, Spanje, België, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland, op 16 december 1988 te Parijs een Overeenkomst gesloten. De installatie zal volgens planning begin 1994 voor een deel in bedrijf komen en zal enkele jaren later volledig functioneren.

Synchrotronstraling is de laatste jaren een belangrijk hulpmiddel geworden voor onderzoek in de scheikunde, natuurkunde en levenswetenschappen, omdat dergelijke straling qua energie goed past op de binding van atomen in moleculen en kristallen. Synchrotronstraling kent een breed spectrum, dat niet in zijn geheel in één installatie kan worden bestreken. Om die reden zijn er in West-Europa verschillende installaties, waarop de ESRF een duidelijke aanvulling vormt.

Het Koninkrijk heeft de Overeenkomst van Parijs van 16 december 1988 betreffende de oprichting en de exploitatie van de ESRF niet mede-ondertekend. Hoewel Nederlandse onderzoekers aanvankelijk betrokken waren bij de voorbereiding voor de ESRF, was naar hun oordeel de gevraagde bijdrage in de kosten te hoog in vergelijking met de verwachte wetenschappelijke retour. Gezamenlijke deelname met één of meer andere landen leek op dat moment niet tot de mogelijkheden te behoren.

De Nederlandse regering deelde in principe het oordeel van de wetenschappelijke onderzoekers, in casu de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), over de te hoge kosten. Maar eind 1988 bleek dat België ondanks zijn ondertekening van de Overeenkomst als zelfstandige partij belangstelling had voor gezamenlijke deelname met Nederland. Daarop is het standpunt opnieuw overwogen, omdat de bijdrage bij gezamenlijke deelname met België lager zal zijn dan die bij een zelfstandige deelname in de ESRF. Tevens speelde bij de heroverweging en beleidsoverweging mee dat Nederland een eigen plaats dient te verwerven in de Europese infrastructuur voor wetenschappelijk onderzoek en daarom in principe niet afzijdig kan blijven bij de ontwikkeling van (nieuwe) grote installaties voor zulk onderzoek. Juist nu die infrastructuur meer en meer een internationaal karakter krijgt, weegt voor de Nederlandse regering – mede met het oog op de mogelijke bouw van dergelijke installaties op Nederlands grondgebied – het aspect van internationale samenwerking zwaar mee. Deze afweging brengt de Nederlandse regering ertoe onder zekere voorwaarden, die in het vervolg van deze toelichtende nota aan de orde komen, te opteren voor toetreding tot de Overeenkomst van Parijs betreffende de oprichting en de exploitatie van de ESRF.

België heeft bij de ondertekening van de Overeenkomst op 16 december 1988 voor de ESRF een verklaring afgelegd waarin het aangaf de mogelijkheid te willen openlaten zijn deelname als zelfstandige

contractpartij te wijzigen in een gezamenlijke deelname met één of meer andere landen die nog niet bij de ESRF zijn aangesloten. Artikel 12 van de Overeenkomst en deze verklaring zijn door Nederland gehanteerd bij de besprekingen voor toetreding.

Het resultaat van de bespreking is dat Nederland voornemens is daadwerkelijk het Koninkrijk te doen toetreden tot de Overeenkomst voor de ESRF. De regering zal formeel aan de Raad van Beheer van de ESRF en aan de Franse regering die optreedt als depositaris van de Overeenkomst, de wens te kennen geven om met de landen die reeds deelnemen aan de ESRF, een overeenkomst van die strekking te sluiten. Hierbij is gevoegd de desbetreffende brief van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen aan de Voorzitter van de Raad van Beheer van de ESRF, waarvan afschrift wordt gezonden aan de Franse regering (de aanbiedingsbrief hiertoe is tevens bijgevoegd). In de bijlage bij de brief zijn de vastgestelde wijzigingen voor de Overeenkomst en de Statuten voor de ESRF opgenomen, die de condities voor de toetreding weerspiegelen.

Inmiddels is door de ESRF meegedeeld dat de Raad van Beheer voor de ESRF unaniem heeft ingestemd met de toetreding door het Koninkrijk (voor Nederland) onder de zojuist genoemde condities. In het bijzonder wordt ons land aangemerkt als een «founding member». De regeringen van de deelnemende landen moeten formeel nog hun instemming betuigen.

Op grond van deze ontwikkeling heeft de ESRF Nederland verzocht waarnemers – zulks vooruitlopend op de status van vertegenwoordiger – aan te wijzen voor de verschillende raden en commissies. Bovendien blijkt dat bij het ontwerp van de experimentele voorzieningen ook de Nederlandse specificaties zijn aangehouden. Tevens is reeds een bestelling voor apparatuur in Nederland geplaatst.

België en Nederland achten een formele overeenkomst de basis voor een gezamenlijke deelname in de ESRF. Dat geldt zowel voor de gedetailleerde uitwerking van de gezamenlijke deelname van beide landen als voor de verhouding met betrekking tot het percentage waarmee in de ESRF wordt deelgenomen. In grote lijnen is in dezen het voorbeeld gevolgd van de Noordse landen: Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland.

De bewuste verhouding tussen België en Nederland is in principe gelijk. De lusten en de lasten worden gelijkelijk verdeeld, tenzij sprake is van een te grote onbalans tussen beide landen voor wat betreft de retour die elk land zal ontvangen.

De vertegenwoordigingen worden daar waar nodig via een beurtrol-systeem met een periode van twee jaar geregeld, waarbij België als eerste een vertegenwoordiger zal leveren. In die regeling is mede rekening gehouden met het feit dat België reeds formeel deelneemt aan de ESRF en uit dien hoofde vertegenwoordigers heeft aangewezen in de verschillende raden en commissies. Ook het feit dat België althans voor de eerste fase van de bouw van de ESRF geen financieel voordeel behaalt bij gezamenlijke deelname, speelt hierbij een zekere rol.

De uitvoering van de overeenkomst wordt in handen gelegd van een consortium, genaamd BENESYNC. Van Belgische zijde zullen de Diensten voor de Programmatie van het Wetenschapsbeleid deelnemen aan dit consortium. Gelet op de vigerende bestuurlijke verhoudingen in ons land met betrekking tot het wetenschappelijk onderzoek zal de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) de Nederlandse partner in BENESYNC zijn. NWO heeft zich daartoe bereid verklaard. Dit houdt in dat NWO de verdere uitwerking en de tenuitvoerlegging van de samenwerking voor haar rekening neemt. NWO en het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen overleggen zo nodig terzake van de ESRF in hun reguliere, bestuurlijke overleg.

In een briefwisseling tussen de Belgische bewindslieden die verantwoordelijk zijn voor het Belgische wetenschapsbeleid, en de Nederlandse Minister van Onderwijs en Wetenschappen, die deel uitmaakt van de overeenkomst tussen beide landen, zijn nadere richtlijnen vastgesteld voor de vertegenwoordigende partijen van beide landen in BENESYNC. Die richtlijnen betreffen enerzijds het hiervoor reeds genoemde beurtrol-systeem voor de vertegenwoordigingen van BENESYNC in de raden en commissies van de ESRF en anderzijds de wijze van stembepaling binnen BENESYNC waarbij de eis van unanimiteit uitgangspunt is. De briefwisseling is gevoegd bij de overeenkomst.

De jaarlijkse kosten voor de ESRF zijn begroot op 117 miljoen gulden. Daarvan zullen België en Nederland als één contractpartij 6% bijdragen. Voor ons land houdt dit in dat de jaarlijkse bijdrage 3,5 miljoen gulden zal zijn. Daarvan betaalt NWO uit haar budget 1,9 miljoen gulden. Het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen vult de resterende 1,6 miljoen gulden aan. De bijdrage is verschuldigd vanaf 1988. Tevens zal ons land de helft betalen van de initiële kosten die reeds door België zijn gedragen. Ook deze kosten worden meegenomen bij een eventuele correctie van de verdeelsleutel in het geval dat er een te grote onbalans in de retour optreedt. Evenwel zijn de kosten vrijwel nihil.

De overeenkomst met België gaat vooraf aan de toetreding tot de Overeenkomst van Parijs van 1988. De reden daarvoor is dat bij de toetreding tot de Overeenkomst van Parijs de wijze van deelname door Nederland aan de ESRF moet zijn vastgelegd.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 2

Het doel van de gezamenlijke deelname van België en Nederland aan de ESRF is het bevorderen van het gebruik van de installatie door wetenschappelijke onderzoekers uit beide landen.

Artikel 3

In het eerste lid wordt de financiële bijdrage bij de gezamenlijke deelname gelijkelijk verdeeld over België en Nederland. Dat «wordt uitgegaan» van een totale bijdrage van 6%, hangt samen met het feit dat aan de formele vereisen voor de overeenkomst met de reeds aan de ESRF deelnemende landen nog moet worden voldaan.

In het tweede lid wordt een bijstelling van de onderlinge verdeling van de contributies binnen het totaal van 6% geregeld. Voor het geval dat de verhouding tussen de bijdragen en dat wat men daar wetenschappelijk en industrieel voor terugkrijgt, scheef komt te liggen, is een formule voorzien om de onderscheiden percentages binnen het totaal van 6% aan te passen. De mogelijkheid wordt opengelaten dat beide landen afzien van een zodanige aanpassing.

De bepaling in het derde lid geeft een zekere ruimte om de aangepane verdeling te herzien. Het spreekt voor zich dat beide landen daarmee moeten instemmen.

De gezamenlijke deelname treedt in de plaats van de nu bestaande deelname van België. Dat houdt tevens in, zoals bepaald in het vierde lid, dat reeds bestaande financiële verplichtingen worden gedeeld.

Het vijfde en zesde lid regelen de eigen financiële verantwoordelijkheid van elk van beide landen.

Artikel 4

Dit artikel regelt de uitvoering van de Overeenkomst door het consortium BENESYNC. Bijzonderheden zijn in een aanvullende overeenkomst bij afzonderlijke briefwisseling geregeld.

Koninkrijkspositie

Ingevolge het tweede lid van artikel 6 geldt de Overeenkomst voor wat het Koninkrijk betreft, alleen voor Nederland.

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen,
J. M. M. Ritzen

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
P. Dankert